

Svenska turister blev förföljda

Artikel ur Västsahara 2012:2
Även publicerad i globalarkivet.se
cc-licens - se creativecommons.se

Jag är en av tolv personer i den första turistresan till Västsahara och Polisarios flyktingläger i Algeriet som Läs och Res ordnade tillsammans med Emmaus Stockholm i mars.

Jag var mycket spänd på hur det hela skulle avlöpa i ockuperat område. Vi hade ju möten med väst-sahariska aktivister på vårt program. Skulle marockanerna tillåta dessa möten? Skulle vi bli avvisade?

Vi landar i Agadir på eftermiddagen och tar nattbussen till Smara. Halv nio på kvällen rullar den fullsatta bussen iväg. Från flygplatsen känner vi igen en ung man i svart skinnjacka. Marockanska regimens skugga? Han frågar senare under resan om vi varit i flyktinglägren vid Tindouf. Lotta, vår reseledare, spelar ovetande: ”Tindouf, var ligger det?”

Vid midnatt stoppas vi av en poliskontroll. Alla svenskarnas – inte de andra passagerarnas – pass samlas in och kopieras för hand. Det tar tid. Men ingen frågar vilka vi är. Poliserna undrar bara om det finns någon journalist i gruppen. För att de redan vet vilka vi är? 1:30 är det dags igen, men nu kollas bara pass och bagageutrymmet. Åtta gånger till, nästan varje timme, stoppas vi av poliskontroller, får pass eller bagage kontrollerat. Den sista kontrollen sker alldeles utanför Smara. Alla pass samlas in i bussen av två poliser. De räknar dem och säger upprört till varandra: ”Dom är bara elva. Det fattas en person!” De är märkbart oroliga, räknar oss och passen igen. Eftersom vi redan är rejält försenade, knackar jag en av dem i ryggen och pekar på Lotta som står utanför bussen och röker. Så förstår vi då att de har total kontroll på oss.

Vi kommer fram till Smara fem timmar försenade. Det som först slår oss är den stora militära närvaron. Medan vi väntar på att bli kontaktade av väst-sahariska aktivister vandrar vi runt i staden. Vi går förbi stora kaserner och ser soldater överallt i den lilla staden. Det känns som ett enda stort fängelse! På eftermiddagen hämtas vi av Nasiri i bil och körs helt öppet i tre omgångar till hans hem. Nasiri har suttit ett tiotal år i marockanska fängelser vid olika tillfällen för sin kamp för ett fritt Västsahara och för respekten för de mänskliga rättigheterna. I hans hem blir vi mottagna av fler aktivister både kvinnor och män, unga och gamla. Vi tar del av deras berättelser och informeras om dagsläget. Mötet övergår i en stor fest: mat dukas fram, Polisarios flagga tas fram bakom soffkuddarna, rummet fylls av väst-saharisk musik och snart virvlar alla runt i dansen, med flaggan i handen eller på huvudet! Att visa flaggan kan betyda misshandel, tortyr och långa fängelsestraff.

Vi bryter upp vid åttatiden. Vi är trötta efter en sömlös natt på bussen och av alla intryck denna kväll. Men det blir ingen hotelläng. Vi körs till ett nytt möte med nya aktivister. På ytterväggen har någon sprayat RASD och Polisario. Modigt! Vi träffar Fecu, ordförande för MR-kommitteen i Smara och Soukaina, en oerhört stark kvinna som inte har brutits ner av 10 års tortyr i hemligt marockanskt fängelse. Hon fortsätter kampen och driver kvinnoorganisationen Fafesa. ”Vi måste fortsätta till vårt sista andetag”.

Nästa dag är det tänkt att vi ska dela upp

oss i tre grupper och besöka ”vanliga” väst-sahariska familjer. Men Nasiri ringer och säger att vi måste ställa in mötet. Familjerna har blivit skrämde av polisen och vågar inte ta emot oss. Det är helt klart att marockanerna vet vad den svenska gruppen håller på med.

Vi blir uppbyggade av Toufik som presenterar sig som hotellets guide. Jag blir misstänksam. Vem är han? Marockansk spion? Inte troligt att en väst-saharier får arbeta som turistguide.

Vi lämnar Smara halvåtta nästa morgon för att resa vidare till El Aaiún. Redan klockan åtta är det dags för den första poliskontrollen. Alla passen samlas in. Lotta hör poliserna säga till varandra på arabiska: ”Här är dom, men dom har inte...” 9:30 upprepas proceduren vid nästa kontroll och likadant 10:30. Busschauffören ger oss tipset att ha en lista på alla deltagare med passnummer för poliskontrollerna och kopior på passen till gendarmeriet.

En kvart senare är vi alldeles vid infarten till El Aaiún där vi stoppas av gendarmeriets kontroll. På parkeringsplatsen står flera militärjeepar och bilar med statens registreringsskyltar. Efter en stund beordras alla svenskarna ut ur bussen. Några bistra, civilklädda herrar kommer ut ur militärposten. En av dem presenterar sig som länspolismästaren och börjar fråga ut oss: ”Vilka är ni? Vad har ni för yrken? Finns det någon journalist ibland er? Nån fotograf?” Lotta förklarar att vi är turister och lärare hela bunten. Han säger med skarp röst: ”Turister? Då hoppas jag ni vet vad en turist är? Det är en person som åker direkt till sitt hotell, går

Människorättsaktivister i den ockuperade delen av Västsahara vågar visa flaggan.

på museer, promenerar på huvudgatan och går på restaurang. Har ni något politiskt på er agenda så vill jag veta det. För er säkerhets skull. Nu åker ni direkt till ert hotell!”

En varning från El Aaiúns högste polischef.

På kvällen är det bara studenten Frans och jag som vågar oss iväg till mötet med aktivisterna. Hassana hämtar oss alla i lobbyn (där det finns ett flertal civila poliser) och så går vi taktiskt hela gruppen huvudgatan upp. Ett tiotal mörkblå kravallbussar står tätt på trottoaren, klara för uttryckning. Helt plötsligt svänger Hassana av på en mindre väg med Frans och mig. ”Har vi skakat dom av oss nu?” frågar jag. Hassana skrattar: ”Två civila bilar har redan kört förbi och några hundra meter bakom oss har vi en skugga”.

Men de låter oss vara ifred.

Vi kommer hem till Sidi Mohamed Dadach. Han har suttit 24 år i marockanskt fängelse för sin kamp. Vid hans sida sitter Hmad Hamad också med erfarenhet av fängelse och tortyr. Två gamla kämpar som inte är rädda, som aldrig ger upp kampen. Under tre timmar tar vi del av deras berättelser om förtryck, tortyr, försvinnanden. Tre yngre aktivister visar ärren efter sina skador.

Nästa morgon har våra väst-sahariska vänner och vänner ordnat en utflykt i öknen i två jeepar. Våra chaufförer och våra två medföljare är aktivister och berättar mycket om Gdeim Izik-lägret 2010 där de alla deltog. Kanske inte precis den utflykt som polischefen hade tänkt sig... Han har skickat två polisbilar och en militärjeep som följer

oss på cirka 400 meters avstånd hela dagen. Vi kör kors och tvärs genom öknen i sju timmar och vår svans hänger kvar.

Tillbaka på hotellet väntar provinsguvernörens sekreterare som låter oss veta att guvernören önskar se oss på te. Vi är fem som åker till hans kontor. Guvernör Khalil är omgiven av stadens kommunfullmäktige, ett tiotal män. Khalil är honungslen i rösten, ber oss sitta ner och inleder med: ”Vi vet att ni har uppsökt av separatisterna. De jagar alltid utlänningar för att berätta sina lögn för er. Men jag vill att ni ska få del av sanningen”. Och så följer en hiskelig, lögnaktig utläggning. Lotta argumenterar emot honom, så vi blev i stort sett utslängda med silkesvantar.

Tillbaka på hotellet väntar en äldre man ivrigt på oss. Han presenterar sig som avhoppare från Polisario och nu ordförande för en MR-organisation (som bara har en medlem – han själv!) som undersöker Polisarios tortyr och mordande. Han är helt klart utsänd av guvernören i ett sista desperat försök att påverka oss. De vet med säkerhet att vi ska till Polisarios flyktingläger eftersom vi har visum till Algeriet i våra pass.

Morgonen därpå tar vi bussen mot Agadir. Lotta har kopior och listor så kontrollerna går smidigt. Vi möter en MR-aktivist från Dakhla som helt öppet talar med oss i bussen. Några marockaner lägger sig i och kallar honom lögnare. Men inget mer händer. Natten därpå landar vi i Tindouf för vidare transport till flyktinglägret Smara och besök i befriat område i Tifariti.

Väst-saharierna har blivit modigare och uppträder alltmer öppet. De har inget att förlora.

Till sist: Varför lät myndigheterna vår grupp vara ifred? Troligen för att de blev handfallna inför en turistgrupp där dessutom de äldsta deltagarna var två 83-åriga damer. Hade man trakasserat oss, beslagtagit kameror eller slängt ut oss så hade det blivit rubriker i media och kanske inte bara i Sverige.

Text och bild: Anna Artén